

Sundarakandam from Champuramayana

——
చమ్పూరామాయణే సుందరకాణ్డమ్

——
Document Information

Text title : SundarakAndam from Champuramayana

File name : sundarakANDamchampUrAmAyaNa.itx

Category : raama, hanumaana

Location : doc_raama

Author : Raja Bhoja or vidarbharAja

Transliterated by : Seshadri nsesha92 at yahoo.in

Latest update : February 18, 2023

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

April 9, 2023

sanskritdocuments.org

చమ్పూరామాయణే సుందరకాణ్డమ్

అథ భోజచమ్పూరామాయణే సుందరకాణ్డమ్ ।

తతో హనూమాన్దశకణ్ణసీతాం

సీతాం విచేతుం పథి చారణానామ్ ।

మహేన్ద్రశైలస్య ఖగేన్ద్రవేగః

ప్రస్థాదుదస్థాత్ప్రథమానవేగః ॥ ౧॥

తదాసీముదన్వదుల్లజ్జన దృఢతర నిహితచరణ నిషీడనం సోఢుమక్షమః క్షాభృదేష
నిఃశేషనిఃసరన్నిర్ద్దురౌఘతయా నిరన్తర నిష్పతద్ బాష్పవర్ష ఇవ, ఇతస్తతో వితత
జీమూతవృన్దతయా పారిప్లవ శిథిల ధమ్మిల్ల ఇవ, సన్తస్యమానకుఙ్కారయూథతయా
సజ్ఞాతశ్యయధురివ, సాధ్వసధావమాన హరిణగణ చరణఖరతర ఖురకోటి పాటనోద్ధూత
ధాతుధూలీపాలి పాటలిత వికట కటకతయా క్షరితశోణిత ఇవ,

తక్షణప్రబుద్ధ కణ్ణీరవ ముఖరిత కన్దరతయా కృతాక్రన్ద ఇవ, పరిసర గహ్వర నిబిరీస
నిఃసృతసరీసృపతయా నిర్గలితాన్త్రమాల ఇవ, ఘూర్ణమాన తరువిటపకోటి తాడిత
జలదవృన్ద స్యన్దిత సీకరనికర కోరకితాకారతయా సముపజాత స్వేద ఇవ,
స్ఫటితతటోపలపతన దలిత కీచక సుషిర సంమూర్చ్ఛత్ పవన పూత్కార పరిపూరిత
గగనతయా ప్రవర్ధమానోర్ధ్వశ్వాస ఇవ వచసామవిషయం దౌస్యమభజత ॥

కృత్వా మారుతిలజ్జనోత్థితరయాత్తత్రానుయాత్రాం తతః

పర్యాయాత్పతితా మహేన్ద్రగహనక్షోణీరుహాణాం తతిః ।

మధ్యేవారినిధి ప్రకాశితశిఖా సేతోః కృతే భావినః

సూత్రన్యాసనిఖాతశక్కునివహబ్రాన్తిం పయోధౌ దధౌ ॥ ౨॥

పక్షాభిఘాతరయ రేచిత వీచిమాలా-

త్వాఘోనిధేః పవననన్దన విశ్రమాయ ।

ఉత్తుక్ష్ణశ్క్లమలకీలితనాకలోకో

మైనాకభూభృదుదజ్యమ్భత సమ్భృమేణ ॥ ౩॥

తత్ర యాత్రాప్రత్యూహః ప్రత్యూద్భూత ఇతి వక్షసా తమధః పాతయిత్వా ప్రయాన్తమేనం
సాన్త్యయన్ద్విరణ్యనాభో బభాషే ||

సాగరేణ కృతజ్ఞేన తవాధ్వశ్రాన్తిశాన్తయే |
మారుతే ప్రేరితోఽస్మ్యద్య సౌమ్య విశ్రమ్య గమ్యతామ్ || ౪ ||

త్వత్పిత్రాహం పరిత్రాతః పూర్వం పర్వతభేదినః |
తస్మాన్నాస్మి విపక్షోఽద్య సపక్ష ఇతి మాం భజ || ౫ ||

ఏవం ప్రార్థయమానమేనం సమ్మాన్య కార్యగత్యా గతే సతి హనూమతి ||

అవలోక్య హిరణ్యనాభమబ్ధౌ
వలమానం బలమానమాధివజ్రః |
శతమన్యురపేతమన్యురాస్మి-
త్పవమానాత్మజసేవనాదముష్మిన్ || ౬ ||

తదను యథాపురం లక్ష్మీపురం ప్రతి ప్రధావతో హనూమతః సరణిమరుణదరుణసారథేః
పదవీం విన్యో ఇవ వదనం వ్యాదాయ ద్విరసనజననీ రంహసా సురసా ||

ఉజ్జ్వమిభృతస్య తరసా సురసాం విజేతుం
పాదౌ పయోధికలితౌ పవమానసూనోః |

తస్యోత్తమాక్లమభవద్గగనస్రవస్తీ-
వీచీవయస్థితసీకరమాలభారి || ౭ ||

తనుం తనూకృత్య తదా హనూమా-
న్కృత్వా ప్రవేశం జఠరే తదీయే |
తతో వినిష్క్రమ్య స చక్రపాణే-
న్త్రివిక్రమస్య క్రమమేవ చక్రే || ౮ ||

భూయోఽపి సోఽయం రఘునాథదూత-
శ్చిచ్ఛేద గచ్ఛన్ నఖరైః ఖరాగ్రైః |
న్యసించారంహః పథి సింహికాఙ్గం
ఛాయానిరోధాదుపపన్నమన్యుః || ౯ ||

తదను పారావారస్య పారే లమ్బుశిఖరిణి లమ్బమానః ప్రతనుతరవపుర్లక్ష్మీపురోత్తరగోపురద్వారమా
నితాన్తచిన్తాతన్తుస్థానితాన్తఃకరణోఽభూత్ ||

వానరసేనా కథం తరేదిమమన్తరాయం వితన్వన్తముదన్వన్తం తరతు నామ కథముపయాతు
యాతుధానరాజధానీమిమామ్, సర్వథా వితథమనోరథో దాశరథిః, మోఘీకృతార్ణవలజ్ఘనః

కేవలమహమభవమ్, జీవితా వా న వేతి న జానామి జానకీతి తత్ర భగవతీం
 సీతామవజిగమిషురాజ్ఞానేయః ప్రచ్ఛన్నసంఘ్నోరహతోరస్తమయం గభస్తిమాలినః
 కేవలమభిలలాష ॥

తదను శాతమఖస్యాగస్త్యసంనిధౌ నిక్షిప్తచాపస్య ప్రత్యాసీదతి ప్రయోజనవేలేతి ప్రచేతనే
 కథయితుమివ ప్రతీచీం దిశం ప్రవిశతి భగవతి భాస్వతి ॥

గగనతలమిదమపర మహీధర కటకకాంతార సముద్భవ దావపావక శిఖాశ్రేణీభిః కిం
 శోణితమ్,

అథవా సమీప సమాపతత్ పతక్గరశ్చి దృఢతరవేష్టన నిఘ్నాతానల తటతపనోపల జాల
 సముల్లసజ్జ్వాలాపటలైః కిమాపాటలితమ్?

ఆహోస్విదాగతాయ మిత్రాయ మహార్ఘ్వుర్ఘ్వుం ప్రదాతుం ప్రముదితచేతసా ప్రచేతసా
 తూర్ణమర్ణవోదరోద్ధీర్యమాణ మాణిక్యకిరణైః కిమరుణితమ్?

ఆహోస్విత్తారాపథ తరగ్గణీ సలిలమపి రసయితుముజ్జుమిభృతస్య చరమ సాగరౌర్వాగ్నోర్విఘ్నోఃపుష్టో
 కిమిహ రజ్జితమితి సకలజనస్య సన్దేహసన్దోహం సన్దధానే సన్ధ్యారాగే సముదఙ్గితే,

సరసీరుహశ్రేణీషు పత్రపుట కపాట పిధానాసు ప్రతికుముద భవనం మకరన్త భిక్షామటత్సు
 మధువ్రత ద్విజేషు, వికచ కువలయ కలికాకర్షణ కషాయేషు సాయన్తన వాయుషు, తత ఇతః
 సఞ్చరత్సు తిమిరేషు, కాలాగరు ధూమస్తోమ శ్యామలితేషు దిక్పాల పురగోపురవ్యూహేషు,
 ప్రతికమలకారం ప్రేక్షితే విశ్లేష వేదనాపూర్వరజ్జే రథాఙ్గ విహఙ్గ దీన క్రేష్కారే, నక్షత్ర
 మాలాఙ్కృతే గగన మతఙ్గజే ॥

ఆవిర్భూవా పూర్వాద్రేః శ్శృజే శ్శృజ్గారజీవితమ్ ।
 తమస్తమాలకాంతారకుతారః శశలాఙ్ఘనః ॥ ౧౦ ॥

తత్కరాస్తమసా రుద్ధా రేజిరే గగనాజిరే ।
 శైవాలచయసఙ్ఘచ్ఛన్నాః సరసీవ బిసాఙ్కరాః ॥ ౧౧ ॥

తస్మిన్ ప్రదోషసమయే సహసా హనూమా
 స్కీర్తిచ్చటాయవనికామపనీయ శత్రోః ।

ఆవిర్భూవా సుమనఃపరితోషణాయ
 లఙ్కా ప్రవేశ నవనాటక సూత్రధారః ॥ ౧౨ ॥

తత్కాలే లఙ్కాధిదేవతామాత్మనా సహ విగ్రహం విధాతుం గృహీత యువతి
 విగ్రహం మార్గప్రసారస్యార్థలీభూయ భూయసా తర్జయన్తీం నిర్జిత్య తయా
 వానర రచితావజ్ఞోపజ్ఞం నిజనిలయవిలయం సరసిజాసన శాసనాదావేదయన్త్యా

విహితానుమతిర్మారుతిర్లక్ష్మాయామవికలమేవ మైథిలీం విచిన్వన్ వైర్పతచక్రవర్తినః
ప్రాసాదమాససాద ॥

తత్ర ॥

ఏషా రాక్షససార్యభౌమనగరీ రక్షశ్చమూరక్షితా
తస్యేదం సదనం సువర్ణశిఖరం బిభ్రాణమభ్రావలిమ్ ।
ఏతత్పుష్పకమాహృతం ధనపతేరిత్యాదరాన్మారుతే-
స్త్రాదర్శయదిన్దు దీప కిరణ ప్రదోశ్చితాశా నిశా ॥ ౧౩॥

అపి చ ॥

ఆదిత్యః కృతకృత్య ఏష భవితా సీతాపతేరీదృశం
సాహాయ్యం విరచయ్య కీర్తిమతులామాదిత్సునా సూనునా ।
ఇత్యాలోచ్య తదా కిల స్వయమపి ఖ్యాతిం గ్రహీతుం పరాం
లక్ష్మాయాం రఘునాథదూతసరణౌ చన్యేణ దీపాయితమ్ ॥ ౧౪॥

ఏవమేవ పర్యటన్నస్వప్నసుందరీ సౌందర్యముద్రాం నిద్రయాప్యతిశయ్య శయ్యాగృహే
కృతసంవేశం వేశయువతి పరివృతమవరోధవధూజనమప్యనిరోధేన నిరీక్ష్య తత్ర
ఏతథమనోరథో మారుత్విరచిత బహు విధ చిన్తాప్రకారః ప్రాకారాదవప్లుతః
సన్నశోకవనికాయామపి మైథిలీమన్వేష్టుమిష్టదేవతాప్రణతిమతనుత ॥

అసౌ జనకనన్దినీం తత ఇతో విచిన్వన్క్షణా-
దశోకవనికామగాదపగతాన్యమార్గభ్రమః ।
పరామఖిలషన్ గతిం శమధనో యథా నిర్మమ-
స్త్రయామఖిల కిల్బిష ప్రశమనైకదివ్యోషధిమ్ ॥ ౧౫॥

తతస్తస్యాం నాగ పున్నాగ తాల హిన్తాల తమాల కృతమాల సరల బకుల వజ్జుల
తిలకామలక కుటజ లికుచ కతక కక్కోలాజ్కోల లవణ్ణ వికఙ్కత కేతకీ కదమ్బోదుమ్బర
కపిత్థాశ్వత్థ కురవక మరువక మాకర్ణ కున్ద తిన్దుక చన్దన స్వన్దన చమ్పక చామ్పేయ పనస
వేతస పలాశ పాటలారసాల ప్రియాలు ప్రాయైరనేకైరనోకహనివహైః పరివృతాయాం
పరిభ్రమన్నభ్రజ్కుష వికటవిటప నిబిడిత గగన ప్రవఙ్గాం కాఙ్గాన కాఙ్గానమయీం
శింశపామారురోహ ॥

తత్ర తత్పత్రసఙ్గాన్నగాత్రః పుత్రో నభస్వతః ।
న్యగ్రోధదలసంలీనజనార్దనదశాం దధౌ ॥ ౧౬॥

మల్లీం చూతవనాదివ స్సుహివనే మ్లేచ్ఛేన సంస్థపితాం

మాలాం దేవకులాదివామిషధియా క్షిప్తాం శ్మశానే శునా ।
 దేవీమాశ్రమతస్తథా స్వభవనం నక్షణ్చరేణ చ్చులా-
 దానీతామపనీతవేషరచనామాలోకయన్మారుతిః ॥ ౧౭ ॥

పునరయమేనామాలోక్యైవం చిన్తాం తతాన ॥

జ్యోత్స్నాం వినాపి నివసేన్నిశి శీతభాను-
 శ్చాయాం వినాపి విలసేద్దివసేశ్వరోఽపి ।
 ఏనాం వినా రఘుపతిః పరిగృహ్య ధైర్యం
 సప్రాణ ఏవ వసతీతి విచిత్రమేతత్ ॥ ౧౮ ॥

ఏవం చిన్తయతా హనూమతా కథమపి నిశిథసమయే గతే నిశిథినీనాథేఽపి చరమగిరి
 శిఖరోపకణ్ణ సేవాముత్కణ్ణమానే దశకణ్ణస్తు నిద్రాశేషేణ స్మర శర ప్రహారేణ చ
 కలుషీకృతాక్షః సరస హరిచందన చర్చయా జానకీ దర్శనేచ్ఛయా చ ప్రకటిత రాగః
 పరివర్తిత వైకక్షకమాలయా మకుటరత్నప్రభయా చ తిరస్కృతనక్షత్రమాలః శవైః
 శనైరవిశదశోకవనికామ్ ॥

రజనిచరమభాగే వారసీమన్నిసీనాం
 కరతలకలితాభిర్దీపికామార్జనీభిః ।
 దిశి దిశి పరిమృష్టం యత్తమస్తత్సమస్తం
 హృదయమవజగాహే కేవలం రావణస్య ॥ ౧౯ ॥

సోఽయం మదాన్ధహృదయో రఘువీరపత్నీం
 సీమన్నిసీతి హతనీతిరవాప పాపః ।

ఆమూలపల్లవితకోమలసల్లకీతి
 వైతానపావకశిఖామివ వారణేన్ద్రః ॥ ౨౦ ॥

ఏతద్దర్శనేన వేపమానతనులతా మైథిలీ కాపురుషవిషయ పరుషవచన పారమృద్యేణ
 విదీర్యమాణ హృదయా హృదయదయితాశయ ప్రత్యయాదముమేవ తృణమస్తరతః
 కృత్వా స్థితా పర్యభాషత ॥

అయి, సకల సమాచార ప్రతిష్ఠా నిష్ఠః పరమేష్ఠీ నను కులగురుర్భవతః పరకలత్రరతిరప్రపాం
 జనయతి హి గోత్రజాతానామ్ ॥

భూయోఽపి పఞ్చవటీపరిసరమముం జనమనుకూలప్రభజ్ఞాన ఇవానుకూలః
 కూలోపకణ్ణం పరిభ్రష్టాం నావమివ యది నయేథాః, తర్హి తవాపిదయతే నియతం మదీయో
 జీవితేశః సాక్షాజ్జీవితేశోఽపి త్వయి దయాలుర్భవేత్ ॥

దాశరథేరజర్యాయా మైత్ర్యాః పాత్రమపి భవితాసి ॥

కిన్తు ఖరప్రముఖ నిశాచర బల మథనసమయ రుచిర లగ్న సాన్ద్రవసా పజ్జీల
ముఖమార్యపుత్రస్య శిశిముఖం భవన్తమన్తరేణ కః శ్రద్ధధీత నిజహృదయ గలిత రుధిర
ధారయా ప్రణౌలయితుమ్ ॥

అథవా జనస్థానసమరాదారభ్య సమరాభావావగ్రహ తృషితానాం, సౌమిత్రి పత్రి చాతకానాం
శోణీతామ్బుపారణాం తవాపనయశ్చేత్కః సమర్థో నివారయితుమ్ ॥

అథ నిశిచరనాథం పఞ్చబాణీవిభిన్నం

న హి జనకసుతాయాః ప్రాపదేకాపి వాణీ ।

జనముపనతమృత్యుం పఞ్చవక్త్రాహిదష్టం

విశతి హృతవిషాధేరోషధేః కిం ను శక్తిః ॥ ౨౧॥

ఏవం జనకదుహితురవధీరణాఫణితిమాకర్ణ్య కోపపరాఙ్ముఖో దశముఖస్తామభితో
నివసన్తీరారక్షిక రాక్షసీరుద్దిశ్య “భవత్యః చతుర్భిరప్యపాయైరేనామవశ్యం వశ్యాం
కురుధ్వమ్ । ఇయమననుకూలా చేదిమాం హతాశాం ప్రాతరశనాయ మహానసం నయత”
ఇత్యాదిశ్య నిశాన్తే ప్రత్యాసన్నే నిశాన్తమేవ ప్రవివేశ ॥

తదను షణ్ణదాచరీణాం భీషణ వీక్షణ వాగ్దోషోన్మేషేణ ముకులిత హృదయ పుణ్డరీకా
పుణ్డరీక యూథపరివృత సారఙ్గాఙ్గానా భజ్జీమఙ్గీకుర్వాణా గీర్వాణ తరుణీవ
శాపబలాద్వసుధాం ప్రపన్నా జనకనన్దినీ చిన్తామేవమకరోత్ ॥

నూనం విదితవృత్తాన్తే జటాయుషి గతాయుషి ।

మామిహస్థామార్యపుత్రః కిం నాధిగతవాన్ ప్రభుః ॥ ౨౨॥

ఆహోస్విత్కృత్యాదమాయయా విపర్యస్త ప్రకృతేః కాకుత్స్థస్య కిమ్వనాస్థా సజ్ఞాయతే ॥

న కేవలం మామహరద్ధురాత్మా

కృపాం చ రామస్య నిసర్గసిద్ధామ్ ।

ఇదం న చేత్సంశ్రితవత్సలః కిం

భవేత్స తూష్ణీం జగదేకవీరః ॥ ౨౩॥

ఇత్థం విలప్య రఘుపుఙ్గవమేవ సన్తతం చిన్తయన్తీ కృచ్ఛాన్మూరాచ్ఛమగమత్ ॥

నిశాచరీస్తాం నిరవద్యశీలాం

నిర్భర్త్యయన్తీర్నిభృతం నివార్య ।

ఆస్వప్న లోకోత్సవమాత్మదృష్టం

దుఃస్వప్నమేకం త్రిజటా జగద ॥ ౨౪॥

కిం చ ॥

ఉపఘనవృక్షస్య పరోక్షభావా-

దుపేత్య పృథీవ్యం సుచిరం లురన్త్యాః ।

నక్తజ్ఞాచరన్త్రీముఖకర్కితాయాః

సీతాలతాయాన్త్రిజటా జటాభూత్ ॥ ౨౫ ॥

తదనన్తరమాత్మత్యాగాయ స్పృహయన్త్యాం మైథిల్యాం మారుతిరియమనుపేక్షణీయా
తపస్విని నీతిమముఞ్చతీతి చిన్తాం పరిగృహ్య నేదీయానస్యా బభూవ ॥

తతః ॥

దేవ్యా దశాననవచోమయవజ్రదీర్ఘ-

కర్ణాన్తరవ్రణవిరోపణభేషజాని ।

విప్రమ్భణార్థమయమన్వయసంకతాని

రామాభిక్తీర్తనమధూని శనైర్వ్యషిఞ్చత్ ॥ ౨౬ ॥

తదనన్తరం సమన్తాత్ప్రసారిత నయనా జనక తనయా తస్యాం శాఖాయాం
శాఖామృగముద్వీక్ష్య దుఃస్వప్న బుద్ధ్యా చకిత హృదయా సలక్ష్మణాయ రామాయ
భర్తే భద్రమాశంసమానా జనమిమం దురాపస్వాపం స్వప్నః కథమాఘ్నయాదితి విచిన్త్య
మాయయా సమాయాత నైర్వృత పతి బుద్ధ్యా తస్మాన్మూర్తత పుత్రాత్ తత్రాస ॥

సోఽపి సమవతీర్య వచన వైచిత్ర్యాజ్ఞనకపుత్రీం ప్రత్యాయయితుమాఞ్జనేయః
కృతాఞ్జలిరవ్యజిజ్ఞవత్ ॥

కల్యాణీ త్వద్వియోగేన తీవ్రవేగేన తామ్యతః ।

రాఘవేన్ద్రస్య దూతం మామన్యథా మా స్మ మన్యథాః ॥ ౨౭ ॥

త్వయా సహ ప్రస్థితచిత్తవృత్తి-

ర్విభావరీకోకసమానధర్మా ।

వచోఽబ్రవీన్మైథిలి మన్ముఖేన

త్వాం కౌశలం కోసలరాజపుత్రః ॥ ౨౮ ॥

అపి చ ॥

శిరసా తవ సౌమిత్రికరోదభివాదనమ్ ।

అప్రచ్ఛతోఽపి భద్రం త్వామధిపశ్య వనౌకసామ్ ॥ ౨౯ ॥

ఏవమభిహితయా తయా సమ్భూత విప్రమ్భూతయా భయాదపేతయా తావదనుయుక్తః
పవనతనయో వాలి మరణ కారణం సుగ్రీవస్య సఖ్యమాఖ్యాయ ప్రాచేతన చేత ఇవ సన్తత
సన్నిహిత రామనామ మజ్జలమజ్జలీయకమస్యై ప్రాయచ్ఛత్ ॥

సౌఖ్యావహస్య పవనాత్మజనీయమాన-

రామాజ్జలీయకవిలోకనవాసరస్య ।

సత్యం కలాం శతతమీం భువి వైవ భేజే

పాణిగ్రహోత్సవదినం జనకాత్మజాయాః ॥ 30 ॥

తతస్తం జానకీ నిఃసీమహర్షా బభాషే ॥

మహాభాగ ! సర్వథాస్య దురాత్మనః ప్రత్యాసీదతి మృత్యురేవమనలాభిధానయా
విభీషణదుహిత్రా స్వమాత్రా ప్రేషితయా భాషితమ్ । ఆయమప్యనార్యశీలస్తురీయముపాయమస్తరేణ
న మామార్యపుత్రస్య సమర్పయిష్యతి । నియతమహమపి మాసాదూర్ధ్వం న శక్నుయాం
ప్రాణాన్ కృపణాన్ ధారయితుమితి ॥

ఏతదాకర్ణ్య మారుతిర్మహానుభావే ! మా భైషీః । భవతీం వహన్నేవ తూర్ణముల్లజ్ఞిత
సాగరో రఘవర చరణ సరసిజసమీపముపయాస్యామి । మామసమర్థం న సమర్థయేథా
ఇత్యభిహితవాన్ ॥

కిం చ ॥

మహామహీధ్రసద్దీచీం సోఽయం వృద్ధిముపేయివాన్ ।

యయా నూనమపారాశిః కుల్యాతుల్యాం దశాం దధౌ ॥ 3౧ ॥

అథ తమువాచ సా జనకరాజసుతా ముదితా

కిము తవ దుష్కరం చరణలజ్ఞితవారినిధేః ।

అపి తు మయా సహ ప్లవగపుజ్గవ యాస్యసి చే-

న్నియతమపాయినీ పరిణమేద్భవతః పదవీ ॥ 3౨ ॥

అన్యచ్ఛ ॥

పాతివ్రత్యహుతాశనేన యది తం కుర్యామహం భస్మసా-

త్సత్యం దాశరథేః శరస్య న భవేదాత్మోచితా పారణా ।

కిం చైతస్య యశోనిశాపతిరపి ప్రహ్లానకాన్తిరభవే-

త్తస్మాచ్ఛాసితరావణే రఘుపతౌ యాత్రా మమ శ్రేయసీ ॥ 33 ॥

ఏవం వ్యాహృతః పవనసుతో వినీతాం సీతాం పునరాబభాషే ॥

మాయామృగేణ తవ మైథిలి వజ్జితాయాః

శాఖామృగేణ పునరాగతిరిత్యయుక్తమ్ |

ఏషా కథాపి భువనే వితతా యది స్యా

త్కా నామ రామధనుషః ప్రథితా ప్రశస్తిః || 3౪ ||

కిం బహునా | ఇత్యేతదేవ చిన్తితమ్ | యదర్హం రాఘవ గృహిణ్యాస్తదేవ నిశ్చిన్తితమ్ |
యత్సద్భవమీదృశస్య సమాచారస్య తదేవ ప్రకాశితమ్ | యదనుగుణం రావణాపరాధ
ప్రతిక్రియాయాస్తదేవానుమోదితమ్ | యదనుకూలం కులవధూశీలస్య తదేవ కథితమ్
| యదుచితం క్షత్రియాణీ వాణీ ప్రక్రమస్య తదేవోపక్రాన్తమితి బహుశః ప్రశస్య సర్వథా
రామలక్ష్మణౌ లక్ష్మణమిమాం ప్రాప్తావితి జానకి, జానీహి | అనుజానీహిమం జనం
ప్రసాతుమ్ ||

కాకుత్స్థేన విదితపూర్వమభిజ్ఞానం కిమపి దీయతామితి ||

సా తు దీర్ఘం నిశ్చస్య నిశ్చిన్తిత్య పురా ఖలు చిత్రకూట తటవనే తరుణతర తరు
రమణీయతయా మస్తీభవన్నన్దనవైభవే రఘునన్దనేనోపధానీకృతాఙ్గాయా మమ
పయోధరపరిసరే ఖరతర నఖరాగ్ర విరచిత విదారణం ధారాధర నామానం కాకం
రఘుపతిర్వ్యలోకయత్ ||

కుశరూపకుశేశయాసనాన్త్రం

విజహౌ వాసవివాయసే స వీరః |

అథ తత్కృపయాహృతాక్షిమాత్ర-

శ్చిరజీవీ స దధౌ యథార్థసజ్ఞామ్ || 3౫ ||

సైషా పరిచితకథాస్మరణాద్విగుణితదుర్దశా కేశపినద్ధమపరమిదమభిజ్ఞానమున్ముచ్య ||

చూడామణిం కపివరస్య దదౌ దశాస్య-

సన్త్రాసపుణ్ణితరుపాగ్నిదశం కృశాఙ్గీ |

ఆదాయ తమ్పుణ్ణతిపూర్వమసౌ ప్రతస్థే

మాణీక్యగర్భవదనోరగతుల్యబాహుః || 3౬ ||

తతః కృతకృత్య ఏవ నిర్గత్య నిజాగమనం నిశాచరపతేః ప్రకాశయితుం నిజాగమనమశోకవనికాం
బభ్రుః ప్రభ్రుఃనాత్మజః ||

స్వకృత్యైః శాఖానామవనతిమతీవ ప్రకటయ

న్నమార్గేణ భ్రామ్యన్నరికలితభ్రజః సుమనసామ్ |

ద్విజానాం సన్త్రాసం శ్రుతిమధురవాచాం విరచయ-

న్నయం లజకోద్యానే దశవదనలీలామతనుత || 3౭||

తదను సరభసమారక్షిక రక్షోగణ నివేదిత ప్రమదావన కదన కుపిత దశవదన ప్రేషితాన్
పితృపతి కింకర భయంకరాన్ కింకరాన్ ప్రహస్తపుత్రేణ జమ్బుమాలినా సహ నిహత్య
చైత్యతోరణముపగతవతి హనూమతి ||

పునరపి నిశమితామిత నిశిచర గణమారణో రావణః సచివాన్ పఞ్చ పఞ్చానన
పరాక్రమాన్ ప్రహసన ప్రముఖాన్ వలీముఖం జీవగ్రాహం గృహ్నిధ్యమితి ప్రాహిణోత్
||

తత్ర తానపి తోరణ పరిఘేణ పఞ్చ పఞ్చతాం నీత్వా ముహుర్ముహుర్దాశరథిదూతోఽహమిత్యాతా
హనూమస్తం నియన్తుం నియన్తా నిఖిల రక్షసామధ్యక్షమక్షకుమారమధ్యక్షివత్ ||

వక్షఃసజ్జటమూర్తీకృతకనకమహాభిత్తిచైత్యోత్థదూల్యా
నక్షత్రాణామకాలే సరణిమరుణయన్విరలక్ష్యా సమేతః |

రక్షఃశూరాఖ్యశారా నితితలఫలకే క్షేపణీయాం హనూమా
నక్షక్రీడాం విధాతుం దశముఖనగరీచత్వరే తత్వరేఽసౌ || 3౮||

తత్రణం క్షణదాచరాణాం మిషతామేవ నిష్పాదిత రజ్గ నిషేష కృత్యశ్చైత్యప్రాసాదముత్పాటిత
స్తమ్భ జాత జాతవేదసా దగ్ధా భూయోఽప్యపాశ్రిత తోరణః సమీరణసుతో బభూవ |
ఏనమపి వృత్తాన్తం శ్రుత్వా కుపితస్య నిశాచరపతేర్యుగపదేవ నిపేతుః పుత్రే సుత్రామజితి
సమితిహేతోర్వింశతిదృష్టయః ||

అనిమిషభువనే వా వ్యోమ్ని వా భూతలే వా
సమరముపగతం త్వాం వీక్షితుం కః సమర్థః |

ఇతి నుతివచనేన శ్లాఘయన్మేఘనాదం
ప్లవగమిహ నయేతి ప్రాహిణోద్రాక్షనేన్ద్రః || ౩౯||

నేతుం శోకరసం నిశాచరపతేర్వన్తుం చమూం రక్షసాం
తస్యాన్తఃపురయోషితాం రచయితుం మానం వినా రోదనమ్ |

సూర్యాచన్ద్రమసోః ప్రవేశవికలాం లజ్కాపురీమగ్నినా
శుద్ధాం కర్తుమముష్య వాసవజితా జాతో రణస్తోరణే || ౪౦||

సజ్జామదుర్ధినే తస్మిన్జాహర్ష శరవర్షిణి |
బర్హిష్వ మేఘనాదేన మేఘనాదేన మారుతిః || ౪౧ ||

తదను యాతుధాన బల ప్రధాన నిధనక్రుద్ధో వివిధాయుధ వైతథ్యం విమృశ్య విజయశ్రీసంకత
గంధం గంధవహ నన్దనం సతానన్దాస్త్రేణ బబన్ధ దశకన్ధరాత్మజః ॥

తేన దివ్యాన్త్రేణ వివశశరీరమేనం పిశితాశనాః శణ వల్కలైర్బబన్ధుః ॥

స మారుతేర్నై ఋతపాశజన్మా
బన్ధోఽభవద్బన్ధవిమోక్షహేతుః ।

పురా పులస్త్యాన్వయపాంసనేన
బన్ధీకృతానాం సురసున్ధరీణామ్ ॥ ౪౨॥

తదనన్తరమితర హననాసహతయా నిప్రచుతస్య దివ్యాస్త్రస్య ప్రభావం విభావయన్ విభావరీ
చరపతి తనూజః పవన తనయం నిజ పితృ సమీపముపనినాయ ॥

సోఽయం దదర్శ దశకన్ధరమన్ధకారి-
శీలాద్రితోలనపరీక్షితభాహువీర్యమ్ ।

బన్ధీకృతేన్ద్రపురవారవధూకరాగ్ర-
వ్యాధూతచామరమరుచ్ఛలితోత్తరీయమ్ ॥ ౪౩॥

ఆపాటలాధరపుటాన్తవిరాజమాన-
దంష్ట్రామహాఃపునరశారశారీరకాన్తిమ్ ।

సన్ధ్యామ్బుదాన్తరితమధ్యసుధామయూఖ-
రేఖాభిరామమివ వాసవసీలశైలమ్ ॥ ౪౪॥

సంక్రామకేలిపరిఘట్టనభగ్ నమగ్ న
దిగ్గన్ధిదన్తకృతముద్రభుజాన్తరాలమ్ ।

ఛాయాత్మనా ప్రతితరఙ్గవిరాజమాన-
శీతాంశుమణ్డలననాథమివామ్బురాశిమ్ ॥ ౪౫॥

నిశ్రేయసప్రణయినీం పదవీం నిరోద్ధం
త్రైలోక్యపాపపరిపాకమివాత్తరూపమ్ ।

సూర్యేన్ద్రపావకమహాంసి తపోబలేన
జిత్వా యథేచ్ఛమభిషిక్తమివాన్ధకారమ్ ॥ ౪౬॥

సోఽపి ప్లవఙ్గమభివీక్ష్య సమీరపుత్రం
చిత్రీయమాణహృదయః పిశితాశనేన్ద్రః ।

కైలాసశైలచలనాగసి శాపదాయీ
నన్ధీశ్వరః స్వయముపాగత ఇత్యమన్త ॥ ౪౭॥

తతః ప్రహస్తేన విహిత వివిధానుయోగః ప్రత్యభాషత రావణం మారుతిః ॥

అయమహమర్హపతికులతిలకస్య సత్యసన్ధస్య పితృనియోగ సముపగత వనవాసనిరతస్య
శూర్పకారాతి బాధిత శూర్పణఖా ప్రాప్తవైరూప్య కుప్యత్ ఖరప్రముఖ నిశిచరబల
పలాల జాల కల్పాన్తానలకల్ప శిలీముఖస్య కపటహరిణహననసమయ పరిముషిత
దారాన్వేషణ సజ్ఞాతసుగ్రీవసఖ్యస్య సముత్థాత వాలికణ్ణకస్య దుర్వృత్త క్షత్రవంశవన
పవనసారథేస్తపోనిధేర్దామదగ్న్యస్య భుజబలావలేప లోపహతోః శ్రీమతో దాశరథేర్దూతోఽహం
| సీతామార్గ మార్గణాయ దిశి దిశి తపనతనయ ప్రేషితానాం వానరాణామేకతమః
సముద్రలఙ్ఘన జఙ్ఘలస్తవ నగర ప్రమదవన సీమని రఘువరధర్మదారాన్ ప్రణమ్య
ప్రతిష్ఠాసుర్మదీయమాగమనం ప్రకాశయితుం ప్రమథితాశోకవనికానోకహనివహస్త్యద్ధర్మన
కుతూహలేన కేవలమనుభూత వైర్వృతలూతా తస్తుసన్నహనస్తవ పరిసరముపాసరమ్ ॥

ఆనాకలోకపరికీర్తితసచ్ఛరిత్ర
మతోపరుద్ధ్య రఘువంశపతేః కలత్రమ్ |
వైతానవేదిజనితం పవమానబన్ధుం
వస్త్రేణ బన్ధుమవిసీత కథం యతేథాః ॥ ౪౮ ॥

కిం చ ॥

ప్రేక్షస్తీ పిశితాశయా రణముఖే సౌమిత్రిపత్రిక్షతం
త్వద్ధాత్రం పరితః పతత్రిపరిషచ్ఛత్రచ్ఛవిం మా గమత్ |
ద్రాక్పాలస్త్య పులస్త్యవంశవిలయే సమ్భావితే త్వత్కృతే
కాంతానాం నయనాన్తవాన్తసలిలం మా భూన్నివాపోదకమ్ ॥ ౪౯ ॥

బద్ధాదరోఽపి పరదారపరిగ్రహే త్వ-
మిష్యాకునాయకకలత్రమనార్య మా గాః |
వాతాశనోఽహమితి కిం వినతాసుతస్య
శ్వాసానిలాయ భుజగః స్పృహయాలుతాలుః ॥ ౫౦ ॥

బౌహుచన్దననిషఙ్గకోటరా-
దుద్భృతో రఘుపతేః శరోరగః |
ప్రాణవాయుమవిసీత తావకం
కాలయాపనమపాస్య పాస్యతి ॥ ౫౧ ॥

కిం బహునా ॥

మాయామృగే సమరనాటకసూత్రధారే

శాఖామృగే చ భవతః ప్రతికూలవాలే |
 దృష్టోద్ద్యమస్య రఘునాయకసాయకస్య
 ముక్త్యా ప్రణామకవచం కవచం కిమన్యత్ || ౫౨ ||

ఏవం నిశమ్య కుపితః పిశితాశనేన్ద్రః
 ప్రాణానముష్య హరతేతి భటానవాదీత్ |
 ఆజన్మశుద్ధమతిరత్ర విభీషణస్తం
 దూతో న వధ్య ఇతి శాస్త్రగిరా రురోధ || ౫౩ ||

రావణోఽపి విభీషణ భాషణమగ్గీకృత్య “ప్లవణ్ణానామజ్ఞేషు లాజ్ఞాలమేవ వరమ్ | తదేవ
 కార్పాస వాససా సంవీతం వహ్ని సాత్కృత్య చత్వరే చత్వరే దోషానుద్ఘోష్య సప్రహారం
 నగరం పరితః సశ్చారయత” ఇతి రాక్షసానాదిదేశ ||

తేషు తథా కుర్వాణేషు ||

నిర్ణయావిషయమస్య వాలతః
 కర్ణికారనికురుమ్భకర్పరః |
 నిర్నిమేషగణభాగ్యసంఘ్చయా-
 దున్మిమేష భగవానుషర్పథః || ౫౪ ||

ఏతద్వృత్తాన్తమారక్షిక రాక్షసీగణ గర్వోద్ధీర్ణ వర్ణితమాకర్ణ్య దూయమాన మానసా జానకీ
 హుతాశనముపస్థాయ “శీతో భవ హనూమతః” ఇతి ప్రాజ్ఞులిః ప్రార్థయత ||

ఘోరస్య రాఘవకలత్రతపోమయాగ్నే-
 ర్మా భూవమిన్ధనమహం క్షణమిత్యవేత్య |
 శైత్యం వితత్య దహనః పవమానసూనో-
 ర్వాలాగ్రసీమ్ని మణిదీప ఇవావతస్థే || ౫౫ ||

తదను పవనతనయోఽపి “పురమిదం న ఖలు సువ్యక్తం నక్తమాలోకయమ్ |
 తస్మాదనలసాక్షికమేవ పురమఖిలమాలోకయామి” ఇతి యామినీచర గణం పరిచిత
 తోరణపరేఘేణ జఘాన ||

సీతాభిధానకమలాం ప్రభవే ప్రదాతుం
 లక్ష్మార్ణవం క్షుభిత సైన్య తరణ్ణ భీమమ్ |
 వేధా మమస్థ కిల రజ్జుభుజ్జరాజు-
 భోగావృతేన పవనాత్మజమన్దరేణ || ౫౬ ||

అథ దహ్యామానాయాం లక్ష్మాయామ్ ||

రక్షఃస్త్రీవదనారవిందరజనీం విశ్వమ్భరాబర్హిణీ-
 వర్షారమ్భదశాం దశాననయశః కాదమ్భకాదమ్భినీమ్ ।
 వైధవ్యోచిత వేషనిశ్చితమనో లక్ష్మ్యావధూటీజటాం
 వైదేహ్యస్త్రీజటాసమాం సమకీరధూమ్భ్యాం హనూమాన్దివి ॥ ౫౭ ॥

అపి చ ॥

ఏతద్విక్రమవీక్షణేన జనితామానన్దబాష్పోద్ధతిం
 రక్షోనాథభయాత్ప్రధాతుమనసాం విద్యాధరాణాం ముదా* ।
 వ్యాజవ్యాహృతయే యథా పరిణమేధూమ్భ్యా తథోజ్జృమ్భతే
 స్వర్లోకేఽపి కలిన్దలతనయాకల్లోలశక్ష్మావహా ॥ ౫౮ ॥

*తదా ఇతి పాఠభేదః ॥

ఆదౌ నీలాంశుకశ్చిన్దదను మరకతాబద్ధనీవీవిభూతిః
 కన్తారీపక్కభక్తీ క్షణమపి వికచేన్దీవరస్రక్సపత్నీ ।
 పశ్చాత్స్నిగ్ధాఞ్జనాభా జఘనకుచకటీకణ్ఠనేత్రేషు జాతా
 దిక్కాన్తానాం తదానీం దశముఖనగరీదాహసమ్భూతధూమ్భ్యా ॥ ౫౯ ॥

హా తాత హా జనని హా సుత హా సహాయ
 హా పౌత్ర హా ప్రియసఖి క్వ ను హా హతోఽస్మి ।
 ఇత్యాది పౌరపరిదేవనభారవాగ్ధి-
 రాపూరి రావణపురీ శిఖినా పరీతా ॥ ౬౦ ॥

యైర్వృన్తారకసున్దరీజనముఖే నీరాజనం నిర్మితం
 నిర్మేషే గగనేఽపి యైర్విరచితా సౌదామినీసంహతిః ।
 తే ద్విత్రాణ్యపి వాసరాణి న గతా నిర్వాణమౌర్వానల-
 జ్వాలాడమ్భరమమ్భధౌ విదధిరే వాలానలోద్యుత్కణాః ॥ ౬౧ ॥

ఆదీప్యమానపవనాత్మజ వాలసక్ష్ణా-
 దక్ష్ణారశేషవిభవామవలోక్య లక్ష్మ్యామ్ ।
 వ్యోమ్ని స్థితా నిశిచరాః స్వగృహాణి నూనం
 నిర్వాపయన్త ఇవ నేత్రభవైః పయోభిః ॥ ౬౨ ॥

చక్రే శక్రజిదాఞ్జయా రణముఖే యత్కర్మ రక్షోగణ-
 స్తత్కర్తుం క్షణదాచరక్షితిభుజా యుక్తోఽప్యశక్తో భవేత్ ।

సప్తార్చిశ్చ హనూమతా పరిచితో లక్ష్మణమధాక్షీద్యథా
తత్ప్రిత్రా మరుతా యుతోఽపి న తథా దాహక్రియాయాం పటుః || ౬౩||

తస్మిన్స్తనూమదరణిప్రభవే హుతాశే
శుద్ధిం విధాయ పతిమేవ సమేతుమైచ్ఛత్ |
లక్ష్మణేశ్వరేణ రణకేలికుతూహలేన
బాహోర్బలాదపహృతా సురరాజలక్ష్మీః || ౬౪||

వాచామిదానీం కిము విస్తరేణ
లక్ష్మణపురీం రావణబాహుగుప్తామ్ |
కాకుత్స్థదూతోఽయముపేత్య చక్రే
కృతాన్తదూతస్య సుఖప్రవేశామ్ || ౬౫||

పౌలస్త్యపాతకిసమాగమజాయమాన-
మేనః పునాన ఇవ వానరయాయజుకః |
నిర్వర్జితాక్షవిజయో నిజవాలవహ్నా
హుత్వా పలాశసమిధః సుగతిర్బభూవ || ౬౬ ||

లక్ష్మణాదాహేఽప్యనారైః రఘుపతిదయితాం చారణోక్త్యా విదిత్వా
సానస్తస్తాం ప్రణమ్య ప్రతిగమనవిధౌ ప్రాప్య తస్యా నియోగమ్ |
ఆరుహ్యోర్విశ్వైలం నిధిమపి పయసాం స్వైరముత్తీర్య వేగా-
చ్ఛక్రే గత్వా మహేస్థం ప్లవగకులపతీస్పృర్ణకామాన్స్తనూమాన్ || ౬౭||

అథ యథార్థం సైన్యాధిపాన్ సంమాన్య మారుత్సైరనుయుక్తః స్వ వృత్తాన్తమఖిలమాఖ్యాతవాన్
||

తదను పవనతనయ వచనముదితా వానర వరూధినీ యూథనాథానుయాతా తద్దర్శన
జనితమానందం దాశరథౌ సుగ్రీవే చ సంవిభజ్యేవ వివక్షితుమహమహమికయా ధావస్తీ
మధ్యేసరణి దధిముఖకృతావనం మధువనం హనూమదనుమత్యాభిభూయ మధుపాన
సుఖమనుబభూవ ||

అథాబ్రవీద్ధిరివరతుజ్గమజ్గదం
కృతాఞ్జులిర్దధిముఖ ఏష రోషవాన్ |
వలీముఖాన్మధుభజనే శిలీముఖా-
న్భవానిమాన్ష్ఠితి నివారయేదితి || ౬౮||

అయమప్యేనమవోచత్ ||

దశముఖపురమధ్యే వీక్షితా మైథిలీతి

శ్రవణమధు వితీర్ణం యేన వీరేణ మహ్యమ్ ।

దధిముఖ యది సోఽయం భాషతే కో నిరున్ధ్యా-

న్మధు పిబతు యథేచ్ఛం వాహినీ వానరాణామ్ ॥ ౬౯ ॥

తదను భయవశ సముపగత దధిముఖ వచన విదిత మధువన కదన పరిగణిత
జనక దుహితృ దర్శన జనిత ప్రమదభర భరితస్తపనతనయస్తత్ర తనువికృతిమతనుత
దధిముఖాగమన నిమిత్త సమ్పుత్తిమ్ ॥

ఆరుహ్యోద్రిమథావరుహ్య విపినాన్యాసాద్య నానాఫలా-

న్యాస్వాద్య ప్లుతమారచయ్య వదనైరాపాద్య వాద్యక్రమాన్ ।

ఆలిక్ష్ణ్య ద్రుమమక్రమం మదవశాదాధూయ పుచ్ఛచ్ఛటా

మారాదావిరభూదహమ్ప్రుథమికాపీనా కపీనాం చమూః ॥ ౭౦ ॥

నిద్రాక్షయాదరుణితేన సమీరపుత్రః

సౌమిత్రినేత్రయుగలేన నిపీయమానః ।

చూడామణిం కరతలే కలయన్వవన్దే

పాదారవిన్దయుగలం భరతార్ద్రజస్య ॥ ౭౧ ॥

ఆకేళసమ్భూతగతాగతాభ్యాం

వితీర్ణవిస్తీర్ణమహార్ణవోఽపి ।

ఆనన్దసిన్ధౌ పృతనాసమక్ష-

మక్షస్య హన్తా నితరాం మమజ్జ ॥ ౭౨ ॥

ఆనీతచూడామణిసంనిధానా-

దావిఃప్రమోదేన రఘూద్వహేన ।

తత్రానుయుక్తః పవనాత్మజన్మా

విజ్ఞాపయామాస కృతప్రణామః ॥ ౭౩ ॥

లక్ష్మోపురోపవనసీమ్న్యథ రాజపుత్రీ-

మాలోకయం నిశిచరీగణబాధ్యమానామ్ ।

కేనాపి పాతకవశేన సుపర్ణలోకే

బన్ధీకృతామివ భుజ్జగమరాజకన్యామ్ ॥ ౭౪ ॥

దేవ్యాస్త్యదీయాన్వయకీర్తనేన

త్వన్ముద్రయా చ వ్యపసీయ శోకమ్ ।

వార్తామభిజ్ఞానమయీమయాచం

ప్రస్థాతుకామః పరిపూర్ణకామః ॥ ౭౫ ॥

బ్రహ్మస్త్రవిత్తజయస్తకృత్యాం

కథామభిజ్ఞాప్య వనే ప్రవృత్తామ్ ।

చిరం రుదన్త్యా జనకేన్ద్రపుత్ర్యా

చూడామణిః ప్రేషిత ఏష తుభ్యమ్ ॥ ౭౬ ॥

కిం బహునా ॥

దేవ తస్యాః ప్రతిష్ఠాసూనసూనాశైకపాలితాన్ ।

ముద్రయిత్వా ప్రపన్నోఽహం తవాభిజ్ఞానముద్రయా ॥ ౭౭ ॥

॥ ఇతి శ్రీవిదర్భరాజవిరచితే చంపూరామాయణే సుందరకాండః సమాప్తః ॥

Encoded and proofread by Seshadri nsesha92 at yahoo.in

——
Sundarakandam from Champuramayana

pdf was typeset on April 9, 2023

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

